

Staben

SOCIALTJÄNSTFÖRVALTNINGEN
STOCKHOLMS STAD

Handläggare: Katarina Munier
Tfn: 08/508 25 411

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2005-10-17

SOCIALTJÄNSTNÄMNDEN

051025

DNR 105-561/2005

Till
Socialtjänstnämnden

Obligatorisk föräldrautbildning för blivande adoptivföräldrar

Förslag till beslut

1. Socialtjänstnämnden föreslår att Kommunstyrelsen hemställer att Kommunfullmäktige ger nämnden i uppdrag att i egen regi tillhandahålla föräldrautbildning inför internationell adoption.
2. Socialtjänstnämnden föreslår att Kommunstyrelsen hemställer hos Kommunfullmäktige att fastställa avgiften för deltagande i föräldrautbildning inför internationell adoption till 2.000 kronor per kursdeltagare att gälla fr.o.m. den 1 januari 2006.

Vera Josefsson

Dag Helin

Sammanfattning

Fr.o.m. den 1 januari 2005 ska den som önskar adoptera från utlandet ha genomgått föräldrautbildning innan beslut om medgivande kan tas.

Lagändringen har införts i socialtjänstlagen 6 kap. 12 §. Kommunen ska anvisa lämplig utbildning. Syftet är att alla som önskar adoptera ska få kunskap och möjlighet till insikt om adopterade barn och deras behov.

Socialtjänstförvaltningen föreslår att Socialtjänstnämnden får i uppdrag att organisera denna utbildning eftersom detta av stadsdelsförvaltningarna bedöms ge stora samordningsvinster. Kostnaderna föreslås täckas av intäkter från kursdeltagarna.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av socialtjänstförvaltningens stab i samarbete med en referensgrupp från stadsdelsförvaltningarna.

Bakgrund till nya lagen

På kommunens socialtjänst vilar enligt socialtjänstlagen ett särskilt ansvar för adopterade barn och för att deras föräldrar får den stöd och hjälp de behöver för att kunna tillgodose sina barns behov. Det har på senare år presenterats en del forskning, både nationell och internationell, som visar att de internationellt adopterade är två till tre gånger överrepresenterade i kliniska material inom barn- och ungdomspsykiatri och social dygnsvård. Enligt svenska studier (Lindblad, Hjern, Vinnerljung) löper de internationellt adopterade en betydligt större risk än majoritetsbefolkningen att utveckla psykiatriska symtom eller missbruk som kräver sjukhusvård och psykosocial behandling. Likaså är risken ökad för självmord och självmordsförsök samt för grov kriminalitet.

Som ett led i att förbättra de adopterade barnens situation har obligatorisk föräldrautbildning inför adoption införts i socialtjänstlagen och gäller fr.o.m. den 1 januari 2005.

Den nya lagens innehåll

Den som önskar adoptera ett barn från utlandet ska ha genomgått lämplig föräldrautbildning innan beslut om medgivande kan tas. MIA (Myndigheten för internationella adoptionsfrågor) har, i samråd med Socialstyrelsen, tagit fram ett omfattande studiematerial för blivande adoptivföräldrar; Att bli förälder till ett barn som redan finns, och ett material för kursledare;Handledning för utbildare. Skrifterna publicerades i juni 2005 och reviderades i september 2005. Kommunen ska anvisa lämplig utbildning. Syftet med föräldrautbildningen är att alla som önskar adoptera ska få kunskap och möjlighet till insikt om adopterade barn och deras behov. Utbildningen ska inte vara ett instrument för socialnämndens bedömning av dem som ansöker om adoption, den ska vara fristående från hemutredningen. För dem som redan tidigare har adopterat är det frivilligt att delta.

Den rekommenderade utbildningen

Utgångspunkten för utbildningen är att öka förutsättningarna för att eventuella problem som uppstår efter adoptionen, kan lösas om de hanteras på ett bra sätt. Deltagarna ska ges möjlighet att nå insikt i de särskilda krav som adoptivföräldraskapet ställer, och göra en bedömning av sin egen förmåga och beredskap att kunna hantera dessa. Regeringen gav MIA uppdraget att, i samråd med Socialstyrelsen, ta fram ett passande utbildningsmaterial. I arbetet har MIA fått stöd och hjälp från en referensgrupp bestående av adoptionsorganisationerna, Sveriges Kommuner och Landsting samt personer med relevant sakkunskap. MIA presenterade utbildningsmaterialet i juni 2005. Med MIA:s studiematerial blir föräldrautbildningen sju gånger tre timmar lång, och mycket omfattande och djupgående.

Grupprocessen spelar en mycket viktig roll i föräldrautbildningen. De enskilda individernas tankar, känslor och handlingar påverkar de andra i gruppen.

Gruppledarna har därför viktiga funktioner både som ledare och kunskapsförmedlare.

De nya bestämmelserna innehåller direktiv angående vilka aktörer som är att betrakta som lämpliga att tillhandahålla föräldrautbildning inför adoption. Till exempel tillåts inte längre aktörer med eget intresse av adoptionsförmedlingen att tillhandahålla föräldrautbildning. Vidare efterfrågas att cirkelledaren/kursledaren bör ha någon form av beteendevetenskaplig utbildning.

Socialstyrelsen förväntas rekommendera landets kommuner att använda MIA:s/Socialstyrelsens utbildningsmaterial som utgångspunkt för föräldrautbildningen.

Nuvarande utbud av föräldrautbildning

Den rådande formen av kommunal adoptivföräldrautbildning i Stockholm handhas av Katarina-Sofia stadsdelsförvaltning, på uppdrag av socialtjänstförvaltningen. Utbildningen, som är självvald, ges i cirkelform tre gånger två timmar och har i princip fungerat likadant sedan hösten 1997. Föräldragrupperna hanteras på halvtid av en vid Katarina-Sofia anställd familjerättssekreterare. Katarina-Sofia anlitar ytterligare cirkelledare i form av externa uppdragstagare för att tillgodose behovet av föräldragrupper. Föräldraförberedelse i denna form kommer att upphöra vid årsskiftet.

Många sökande gick tidigare i föräldracirkel vid någon av de olika adoptionsorganisationernas lokalavdelningar, som drivs av ideella medlemmar och själva är adoptivföräldrar. Denna typ av föräldrautbildning godkänns inte sedan den 1 januari 2005 eftersom adoptionsorganisationerna, som står bakom lokalavdelningarna, har ett intresse av själva förmedlingen. Flera av dessa engagerade och intresserade personer leder numera föräldracirkel inför adoption via t.ex. Studieförbundet.

Stadsdelsnämndernas ansvar och önskemål

Socialtjänsten på de olika stadsdelsförvaltningarna, både chefer och medarbetare, är överens om att det bästa är att Stockholm tillhandahåller kommunal föräldrautbildning för adoptivföräldrar i egen regi, eftersom det gynnar kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten. En strukturerad verksamhet för stöd till blivande adoptivföräldrar blir ett förebyggande inslag i det ansvar som åvilar kommunernas socialnämnder för att tillgodose hjälpbehovet hos adopterade barn och deras familjer.

Verksamheten utgör en ny arbetsuppgift för stadsdelsförvaltningarna eftersom den nuvarande formen av gruppträffar inför adoption har skötts vid Katarina-Sofia stadsdelsförvaltning. Den nya obligatoriska mer omfattande föräldrautbildningen måste inrättas så att den blir lättillgänglig för de sökande och praktisk att administrera. Eftersom en del stadsdelsnämnder lämnar enstaka medgivande per år, medan andra lämnar ett trettiotal medgivande per år,

risikerar trycket att bli väldigt ojämnt i staden om föräldrautbildningen utförs på var och en stadsdelsförvaltning. Det är dessutom olämpligt att samma person håller i utbildningen, som sedan genomför medgivandeutredningen.

Önskemål har framförts från ansvariga chefer inom IoF/Barn och ungdom, att staden ska använda sig av MIA:s/Socialstyrelsens utbildningsmaterial och att staden även fortsättningsvis har en gemensam administration för stadens samlade behov av adoptivföräldrautbildning. Planen är förankrad på stadsdelsdirektörsnivå.

Omfattning av behovet av kursplatser och kursledare

2004 fattades i Stockholm 242 beslut om medgivande inför adoption, varav 63 stycken gällde medgivande för ensamstående. Detta innebär sammanlagt 421 personer. I år ses en tydlig ökning av ensamstående sökande. T.o.m. maj månad 2005 uppmättes 58 ensamstående sökande, vilket innebär ett snitt på drygt 11 per månad. Räknat på hela året skulle det kunna innebära totalt 132 ensamstående sökande, vilket är mer än en dubblering jämfört med föregående år.

Förvaltningens förslag baseras på ett behov av 500 kursplatser per år men behovet kan, som framgår ovan, komma att bli större än så.

Rimlig gruppstorlek är 10-12 personer. Det innebär att Stockholm behöver producera 45-50 föräldrautbildningar per år. Som kursledare är det rimligt att klara av att kombinera uppdraget med sitt regelmässiga heltidsarbete som familjerättssekreterare, socialsekreterare eller familjerådgivare, om man håller i en utbildningsomgång per termin, d.v.s. två utbildningar per år. Avsikten är att de nyutbildade kursledarna ska arbeta två och två de första gångerna de leder en föräldrautbildning och att de därefter ska tjänstgöra en och en. Förvaltningen kommer att låta utbilda drygt tjugo kursledare med avsikten att klara efterfrågan på kursplatser.

Behovet av en person som administrerar föräldrautbildningen

Den person i Stockholms stad som önskar adoptera ska börja med att kontakta socialtjänstens familjerättsenhet i den stadsdel han/hon är bosatt i. Sökande remitteras från sin stadsdel till stadens gemensamma samordnare som inordnar den sökande i en passande föräldrautbildning. Kopia på utfärdat kursintyg skickas av samordnaren till den sökandes stadsdelsförvaltning.

För att klara att hantera den administration och planering som är förenat med fördelningen av hela stadens samlade behov av kursplatser, bokning av kursledare och utbildningslokaler, beställning, tryckning och utdelning av studiematerial, beställning av böcker, filmer med mera behövs en anställd på halvtid. Beräknad kostnad för en sådan administrativ tjänst på halvtid är 188 tkr per år.

Planerad kursledarutbildning

Uppdraget som kursledare förutsätter goda kunskaper om barns behov och utveckling samt särskilda kunskaper om adopterade. Inom stadens socialtjänst finns den erfarenhet och kompetens som behövs för att klara uppgiften, om än utbildning till behörig kursledare måste tillkomma. En kursinbjudan har skickats ut till samtliga stadsdelsförvaltningar och till socialtjänstförvaltningen. Behöriga att söka förvaltningens kursledarutbildning är anställda socionomer, socialpedagoger, psykologer eller personer med motsvarande utbildning. Kursledarutbildningen omfattar tre heldagar och genomförs i månadsskiftet november/december 2005 till en kostnad av cirka 45.000 kronor. Alla blivande kursledare kommer att utbildas samtidigt och få del av MIA:s/Socialstyrelsens kunskapsunderlag. De kommer att samtala om grundsyn och värderingar och på så vis få gemensamma referenspunkter för sitt tillvägagångssätt, vilket garanterar en hög och jämn kvalitet på föräldrautbildningen och lika villkor för alla kommuninvånare. Kostnaden för utbildningen av kursledare bekostas inom Socialtjänstnämndens ram.

Kostnadsberäkningar

Några statliga medel för den nya obligatoriska föräldrautbildningen inför internationell adoption kommer inte att utgå.

Kostnaderna för adoptivföräldrautbildningen beräknas uppgå till 930 tkr per år, uppdelat på ersättning till kursledarna med 522 tkr, handledningskostnader 56 tkr, en samordnare på halvtid 188 tkr, kursmaterial och övrigt 164 tkr. Därutöver tillkommer kostnader för lokaler prognosticerat till 70 tkr.

Det första halvåret 2006 beräknas den nya formen av adoptivföräldrautbildning att bli kostsammare på grund av att kursledarna då föreslås leda föräldrautbildningen två och två i kombination med två timmars veckovis utbildande grupphandledning. Grupphandledningen är fr.o.m. hösten 2006 tänkt att övergå till handledning två timmar varannan vecka. Extrakostnaderna för det första halvåret 2006 beräknas uppgå till 366 tkr.

Om en särskild lokal för det planerade Resurscenter för adopterade barn och deras familjer ska inrättas i Stockholm 2006, vore det lämpligt att samlokalisera föräldrautbildningen inför adoption med den verksamheten, så att stadens samlade råd- och stödverksamheter till adopterade barn och deras familjer hålls ihop, både före och efter det att adoptivbarnet har anlänt till sin familj. Ett förslag beträffande Resurscenter för stöd till adopterade beräknas presenteras vid socialtjänstnämndens novembersammanträde.

Egenavgiften

Kommunen har enligt 8 kap. 2 § socialtjänstlagen rätt att ta ut avgift motsvarande självkostnader. Enligt ovanstående kalkyl beräknat på 500 kursplatser per år, motsvarar självkostnaden i Stockholm 2.000 kronor per person.

Sveriges Kommuner och Landsting har ännu inte lämnat några rekommendationer beträffande adoptivföräldrautbildningen. Utifrån vad som kommit till socialtjänstförvaltningens kännedom så har många kommuner i landet ännu inte beslutat i frågan.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

Det är viktigt att stadens socialtjänst fördjupar sina kunskaper om adopterade barns behov och utvecklar sina arbetssätt vad gäller kommunens särskilda ansvar för stöd och hjälp till adopterade barn och deras familjer. Att tillhandahålla föräldrautbildningen i kommunal regi är ett uppbyggande och följdriktigt steg vad gäller kunskapsbyggande och metodutveckling utifrån forskning och beprövad erfarenhet på området.

För att ytterligare höja och jämställa kvalitén på stadens adoptivföräldrautbildning ska kursledarna erhålla kontinuerlig grupphandledning, både vad gäller fackkunskaper om adoption och grupprocesser, från en auktoriserad socionom med relevant sakkunskap.

Socialtjänstförvaltningen förslag

- Socialtjänstförvaltningen förespråkar att Socialtjänstnämnden ska föreslå att Kommunstyrelsen hemställer att nämnden tillhandahåller föräldrautbildning inför internationell adoption i egen regi.
- Socialtjänstförvaltningen förespråkar vidare att Socialtjänstnämnden hemställer att Kommunfullmäktige fastställer avgiften för deltagande vid föräldrautbildning inför internationell adoption till 2.000 kronor per kursdeltagare att gälla fr.o.m. den 1 januari 2006.